

Mitropolitul Andrei Șaguna. O biografie culturală

Ioan Bolovan

Membru corespondent al Academiei Române

În vara aceasta am comemorat un secol și jumătate de la trecerea la cele veșnice a vrednicului de pomenire Sfântul Mitropolit Andrei Șaguna. Cu siguranță că istoriografia românească va produce mai multe lucrări individuale și colective, dar poate și în cea universală vom asista la studii și/sau volume dedicate personalității marelui ierarh ortodox român, fiindcă personalitatea complexă a lui Șaguna a fost privilegiată prin interesul constant arătat de istorici și teologi de marcă din Europa și SUA (Keith Hitchins, Johann Schneider ș.a.).

Între istoricii români de după 1989, care au alocat un loc deloc neglijabil în cercetările lor vieții și operei șaguniene, se numără și dr. Mircea Gheorghe Abrudan, cercetător științific la Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române. Începând cu teza de doctorat *Ortodoxie și Luteranism în Transilvania între Revoluția pașoptistă și Marea Unire*, care-i consacră lui Șaguna pagini întinse (lucrare distinsă cu Premiul „Dumitru Stăniloae” al Academiei Române în anul 2017), tânărul istoric a publicat de mai bine de cincisprezece ani circa treizeci de studii și articole referitoare la diverse aspecte din biografia și opera lui Andrei Șaguna. Unele dintre aceste studii au văzut lumina tiparului în reviste sau volume colective care nu s-au bucurat întotdeauna de o largă circulație. Iată de ce inițiativa dr. Mircea Gheorghe Abrudan de a reproduce într-un volum nouă dintre aceste studii (adăugând și un studiu inedit) este una nu doar necesară în peisajul istoriografic contemporan, dar și una meritorie, demnă de apreciat, fiindcă efortul depus în vederea realizării acestei lucrări a fost unul anevoios, îndelungat. Cu atât mai mult însă se impune să subliniem utilitatea prezentului demers și relevanța sa istorică și istoriografică, gestul editorial recuperator contribuind plenar la reevaluarea

unei personalități complexe care a marcat câteva decenii din istoria celei de a doua jumătăți a secolului al XIX-lea transilvănean (din preajma Revoluției de la 1848 și până către mijlocul deceniului opt).

Autorul intitulează acest volum *O biografie culturală*, fiindcă a dorit să ilustreze, prin selecția celor nouă studii, profilul intelectual și orizontul cultural larg al marelui ierarh. Pornind de la această intenționalitate asumată și recunoscută încă în debutul volumului, materialele incluse ni-l relevă pe Andrei Șaguna drept un ctitor de instituții culturale care au asigurat românilor din Transilvania nu doar supraviețuirea identitară ci și progresul cultural și chiar material al națiunii. ASTRA, creată la Sibiu în 1861 prin implicarea consistentă a lui Șaguna care i-a și fost primul președinte pentru mai mulți ani, a dinamizat acti-

vitătea culturală pe o arie geografică destul de largă, favorizând în timp și accesul comunităților sătești la actul de cultură. Pe de altă parte, datorită concentrării elitei politice și intelectuale a tuturor românilor aflați în cadrul Imperiului habsburgic, societatea culturală sibiană a susținut și a lansat activități deosebit de fertile pentru afirmarea individualității naționale românești. ASTRA avea și un caracter democratic prin alegerea comitetului central și conducerii despărțămintelor, prin adunările generale etc., vizând dezvoltarea națiunii și a spiritului liberal-național, impulsionând tendințele de unitate ale românilor. Să rememorăm faptul că ASTRA s-a implicat prin diverse acțiuni (conferințe, broșuri, articole, expoziții, burse pentru elevi și studenți etc.) și în promovarea meșteșugurilor, industriei și agriculturii în rândul populației românești din Transilvania. Ziarul „Telegraful Român” a devenit cea mai longevivă publicație cu apariție neîntreruptă din întreg spațiul românesc, fiind util nu numai clerului ci și altor segmente largi din rândul națiunii.

Biserica ortodoxă a românilor din Transilvania a reprezentat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea un alt cadru propice unei vieți național-democratice și unui experiment de tip liberal-constituțional. În anul 1868, Mitropolitul ortodox Andrei Șaguna a reușit să obțină din partea autorităților maghiare de la Budapesta și de la Curtea de la Viena aprobarea pentru întrunirea unui Congres Național Bisericesc care urma să dezbată un proiect de constituție pentru organizarea bisericii. La finele acestui Congres a rezultat un document cu valoare constituțională intitulat *Statutul Organic al Bisericii greco-orientale române din Ungaria și Transilvania*, care consfințea problema separării puterilor (legislativă, executivă și juridică) în Biserica ortodoxă, principiul autonomiei bisericii în raport cu statul maghiar, precum și sistemul reprezentativ și electiv, cu participarea mirenilor (laicilor) la conducerea vieții bisericești și a comunităților religioase. Proporția de reprezentare în toate organele legislative la nivel de parohie, protopresbiteriat, episcopie și mitropolie era de două treimi laici și o treime membri ai clerului. Sinoadele la nivel de parohie, protopopiat, episcopie și mitropolie se desfășurau în mod normal o dată pe an, dar organele executive alese

(comitetul parohial, cel protopresbiterial etc.) se întruneau mai des. Faptul că începând de la nivel de parohie oamenii simpli, uneori țărani analfabeți, participau periodic la alegerea acestor organe executive a reprezentat o uriașă experiență electorală, în esența ei democratică, liberală. Viziunea lui Șaguna a fost una extrem de avansată pentru acele vremuri, iar diplomația și persuasiunea de care a dat dovadă ierarhul sibian au asigurat aprobarea *Statutului Organic* de către autoritățile de la Budapesta și Viena.

Studiile din prezentul volum acoperă o paletă mult mai largă de aspecte care învederează relațiile personale ale lui Șaguna cu împăratul Franz Joseph, cu alți politicieni de prim rang de la Viena, legături care i-au și asigurat ierarhului sibian succesul în inițiativele culturale, ecleziastice și politico-naționale care vizau propășirea poporului român. Lucruri inedite sunt devoalate în studiile despre heraldica șaguniană, portretele lui Șaguna etc., toate studiile evidențiind o documentare solidă care include surse inedite dar și editate, o bibliografie națională și internațională adusă la zi. Dincolo de toate detaliile nu lipsite de importanță care ni se relevă parcurgând cartea despre Andrei Șaguna, nu putem să nu remarcăm talentul narativ al lui Mircea-Gheorghe Abrudan, care trădează un spirit elevat, un intelectual cu reale aptitudini literare, atent la tot ce îl înconjoară și-i marchează existența cotidiană, dar și preocupat să îmbrace realitatea istorică într-o formă atractivă, captivantă și pentru cei care nu sunt istorici. Autorul vorbește encomiastic despre marele ierarh sibian și nu face eforturi să-și mascheze admirația față de o personalitate eclatantă a istoriei naționale. Foarte probabil că și eu aș fi procedat în aceeași manieră.

Nu putem încheia aceste rânduri fără a-l gratula pe istoricul și teologul dr. Mircea-Gheorghe Abrudan pentru acest volum nou dedicat celui care a fost unul dintre cei mai dinamici, onești și redutabili ierarhi și politicieni români din toate timpurile. Cu siguranță că specialiștii, dar și publicul larg, vor găsi suficiente pagini valoroase care să le completeze informațiile despre o epocă și o personalitate cu totul aparte în istoria secolului al XIX-lea.

Conferințele Dalles

CONFERINȚELE **DALLES** ale ACADEMIEI ROMÂNE

Conferința:

**ESTE ROMÂNĂ
„MAMA LIMBII LATINE”?**

Susținută de:

Acad. Gheorghe CHIVU

Președintele Secției de filologie și literatură a Academiei Române
Președintele Fundației Culturale „Ioan I. Dalles” a Academiei Române